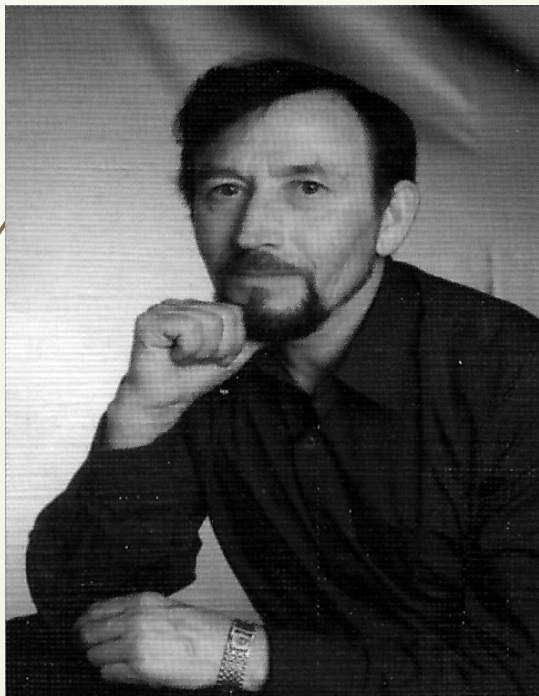

Талман кундемын чолга шочшыжо-влак.

Теве мемнан кугун пагалыме марий поэт да писатель,
драматург-влакат шке шочмо шепкашт – ялышт – нерген шуко
сылне дечсылне сылнымутым возеныт, возат. Талман кундемын
авторжо-влак шӱм-чоным почмо деч ӧрдыжеш кодын огытыл.

Владимир Григорьевич Смирнов

25.05.1949 ийыште Эсменесола ялыште шочын.

1965-ше ийыште Кугу Лумарий, вара Немда школым тунем лектын. 1972 ийыште Н. К.Крупская лүмеш пединститутын историко-филологический факультетым тунем пытарымеке 4 ий Немда кыдалаш школышто туныкта. Армиь радамыште служитлен толмек, 1977-ше ий гыч Кугу Лумарий школыш толеш. Тиде жапыште физкультурым, руш йылме да литературым туныктен, 10 ий школ директорланат тыршен, вара шочмо йылме да литературым туныкта.

Владимир Григорьевич тунемшыже-влакым сылнымут деке шүманден, возаш йоратыше-влакым эреак возен шогаш таратен.

Тудо шуко почеламутын, повестьын, ойлымаш-влакын авторжо. 2005-ше ий гыч Россий Писатель ушем член.

Владимир Григорьевичын шым книгаже лектын: «Кок гана кокыт» (2003 ий), «Йылмыдыме Йыва» (2006 ий), «Вученат да тольым» ойлымаш-влак (2009 ий), «Йоратен мошташ» почеламут сборник) (2011), «Пытаргыш пионер» повесть (2012), «Михаил Лебедев» документальный повесть (2013), «Леве йӱр деч вара» роман (2019 ий).

Лумарий – юзо вий.

Тасма йолгорно мӱнгӱ кондыш!
«Салам, - манам,- кумда урем!»
Чонемже нойымашым мондыш,
Нӱлталтше кумылын мурем!

Куэр, пӱнчерже, ош ломберже...
Памаш шырга – энгерлан вий.
Талман кундемын сылне верже –
Ава гай ныжыл Лумарий.

Жаплан вашлие лай пӱртӱсшо,
Ончен шогем, шерем ок тем.
Ваш келшымаш – ялемын тӱсшо,
Ик еш гай пошкудем моктем.

Эи-э-э... ий!
Олык, вӱд, пасу вашлий...
Шочмо вер-шӱр – Лумарий!
Лумарий чоныштем.
Эи-э-э... ий!
Йӱрталме Лумарий –
Кава помыш уӱжшӱ вий!
Юзо вий.

Чонештем!

Роза Ивановна Садовина

29.11.1960 ийыште Кыдал Орью ялыште шочын.

Кугу Лумарий кандашьяш, Немда кыдалаш школ-влакым тунем лектын. Вара шинчымашым МарГУ-што келгемден.

Шочмо мотор вер-шөржӧ дечын изинекак сылнымут шижмашым налын.

Икымше почеламутшо – «Вучем». Сылнымут лудшо-влак дене «Ялысе увер» да «Марий коммуна» газетла гоч вашлийын, лирика шӱлышан шӱм-чон кумыл поянлыкшым почын.

Марий книга издательствыште корректорлан пашам ыштен.

Кызыт Севастопольшто ила. Кок икшыван ава.

Шонен омыл.

Шонен омыл кенез эрта манын.
Чон ыш вучо эр шыжым тений.
Но пушенге шукертак чарагын –
Пытыш, витне, кенез кечын вий.

Шонен омыл тыге лиеш манын,
Шарнымаш веле мыйын пелен.
А корнетше шукертак лумангын,
Йол кышат уке тушто, палем...

Очыни, вашеш лекте вес кайык,
Илыза куанен, пиалан...
Но отму нигунам мыйын гайым,
От вашлий мыйым тый нигунам

Анатолий Владимирович Полушин

8.03.1937 ийыште Кўшыл Орью ялыште шочын.

Неле йоча жапше Кугу Отечественный сар годым Кўшыл Орью ялыште эртен. 1944-ше ийын Кугу Лумарий школысо икымше классышке толын. Вара тудлан тўрлө школлаште тунемаш логалын. 1952-шо ийын Йошкар-Памаш шымияш школым тунем пытарен да У Торъял педучилищышке тунемаш пурен. Шинчымашым умбакыже Йошкар-Олаште шуен. Тунамак Миклай Казаков дене вашлийын, икымше почеламутшо «Молодой коммунист» газетыште савыкталтын.

1956-шо ий 21-ше июль гыч 1959-ше ий 2 ноябрь марте Совет Армий радамаште лийын. Вара Коряковский шымияш школышто руш йылмым туныкташ тўнгалын. Тиде жапыштак Н.К. Крупская лўмеш пединститутышто заочно тунемын.

Шуко ий Масканур да У Торъял школ директорлан пашам ыштен.

Анатолий Владимирович – турист, географ, краевед.

Почеламутым рушла воза.

Весна.

Тает снег. Сосулек шилья.
У крылечек – лужица.
А метель на лёгких крыльях
Уж давно не кружится.

С каждым днём всё выше небо
Солнца пламя тянется.
От мороза внучек с дедом
Уж в избе не прячутся.

Веселее стали галки:
Спорят, не наспорятся,
На заборах и на палках
В ряд скворешни строятся.

В путь готовы плуг и трактор.
Хлебороб волнуется.
Добрый труд земля оплатит,
Труд с лихвой окупится.

Тает снег. И скоро, скоро
Под басы моторные
Жаворонков переборы
Потекут задорные.

«Жизни страницы» книга гыч.

Дементий Фёдорович Мосунов

13.08. 1926 ийыште Ёлыл Орью

ялыште шочын.

1935-ше ийыште еш дене Астрахань
областьыште лийыныт.

1942-шо ийыште Елембай школым сайын
тунем пытарен. Вара... Шкеже шарналта: «Латкум
ияшак күтүм күтенам. Шочмо колхозышто
бригадирлан пашам ыштенам. Неле сар жапыште
чылажат фронтлан: заёмлан возалтмаш, шокшо
вургемым, киндым поген колтымаш...»

Фронтышко Дементий 17 ияш каен.
Артиллерий частьлаште сар корным эртен. 1950-
ше ийын шочмо кундемышке пörтылын. Вара
Йошкар- Олаште 8-10 класс, Красноярск
пединститут, кас университет, философий дене
кандидат минимум... Семён Вишневский, Миклай
Казаков, Валентин Колумб да моло поэт-влак
денат лишыл палыме лийын.

Братский ГЭС чонымаште, 25 ий «Контакт»
заводышто пашам ыштен.

«Патриот» литушем член. 10 утла почеламут
книган авторжо: «Мирные грозы России», «Букет
цветов», «Ветеран», «Надежда»...

Возен рушла. Литератур творчестважын тун
ойыртемже: лүддымылык, паша, йöратымаш.

«Люблю отчизну» Лермонтов лүмеш
конкурсшто кок гана лауреат лий

Актриса

Ветерану Йошкар-Олинского
кукольного театра
Ковалёвой Нине Владимировне.

Всем мила и не спесива,
Молода душой, красива.
А в искусстве, точно солнце,
Свет не гаснущий в оконце.

С нею легче людям жить,
Нам талант благодарить.
Духом, телом не стареть.
Ей до ста светить и греть.

Виктор Михайлович Новосёлов

29.12.1942 ийыште Йоропин ялыште шочын, вараже Кўшыл Орью ялыште илен.

Кугу Лумарий шымияш да Немда кыдалаш школым тунем пытарен, кўшыл шинчымашым (1962-1968)

Н.К.Крупская лўмеш марий пединститутышто налын.

Школышто тунемме годым районысо газет дене пенгыде кылым кучен, тўн шотышто самырык тукумын илыш нерген возымыжо савыкталтыныт.

Институтым тунем лекмеке, пошкудо Киров областьысе школлаште нылле ий утла руш йылме да литературым туныктен.

Тунамак тудо шўм-чон пелен улшо шочмо кундем верч тургызланен, лым лийде шонкален, возкален.

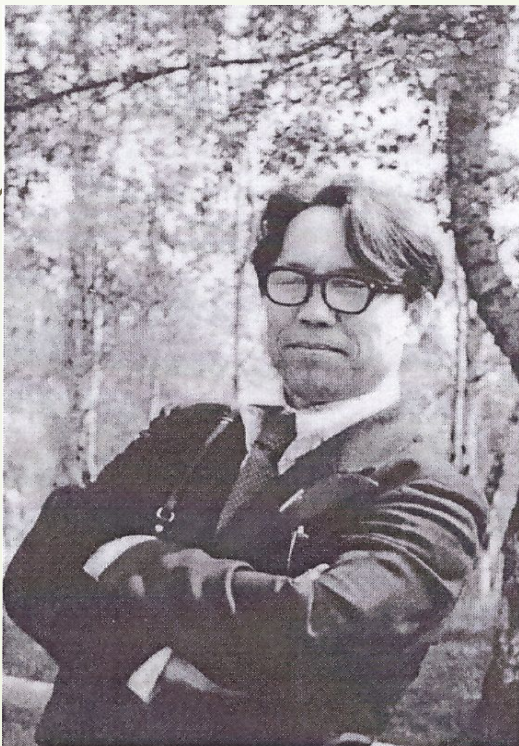
Виктор Михайлович «Судьба моя, судьбинушка», «Позарастали стёжки-дорожки» да «Родные истоки: деревенька Верхняя Орья» книга-влакын авторжо.

Мый йоча годымак эре кагазым «амыртылынам». Ондак районысо газетышке школ илыш, ялысе пашаен-влак нерген возенам. Вара сар, тулык вате, паша теме-влак чоным тарватеныт.

Йоча годсым шарнем. Мыланем ялем кугу тўняште шинчалан утым перныдыме гай чучын, йоча кумылем орланен. Сандене СССР картыште изи шочмо элем кугу точко дене палдарышым да возен шындышым: «Кўшыл Орью». Точкыжо утым кугу лекте. Пырля тунемше йолташем – Соколов Толялан ыш келше: - Ялет Минск гай, Моско деч изиш веле изирак лектын.

- Нимат огыл, - вашеш мут лекте.
- Илен-толын, тудат тудат кугу да пиалан лиеш.

Капитон Николаевич Шабалин

1935 ийыште У Торъял район Күшыл Орью ялыште шочын.

Капитон Шабалинын йоча жапше 1941-1945-ше ийлесе сар жапыште эртен. Тудо «Толмань» колхоз бригадир, Туркменистан военный округысо связист, Морко район аэропорт начальник лийын. 70-ше ийлаште Советский районысо типографийым вуйлатен.

Озанысе КТС техникумышто тунемын.

1974-ше ий гыч йүдвелне – полиграфист, механик-наладчик, газет фотокорреспондент.

Сулен налме канышышке лекмеке, шочмо кундем, шүм-чонлан лишыл пошкудо нерген шарнымашым воза, куан ден шүлыкымат почеламут, ойлымаш да пьесе корнылаш пышта.

Савыктыме книгаже-влак:

«Ўмыр орланге» - 2005 ий;

«Тура сер» - 2006 ий;

«Водыр кугыза» - 2008 ий.

Капитон Николаевич – эр ўжара дене шочшо айдеме. Тудын кумылжо шүшпик муро семан. Тачат ача-аван «Кожмак лий, яра ит шинче, чонетым ит сорлыккло» манын тыланен шүдымө почеш ила, кап-кыл куан-ойгым, шүм-чон тургыжланымашымат шижын ойла, кепшыл деч утлен чонешта.

Орью памаш

Ўжеш ший гай Орью памаш
Шке йүкшө дене шочмо верыш.
Шижам, колам: вуча эр-кас...
Тора, йүдвел, тый код чеверын.

Орью корем орѐн сынан,
Сар шүшпик муро дене темын.
Кожер гыч сур куку коклан
Шарныктара озак жапемым.

Орью, Орью – ялт оргамак,
Чымет тыят ала-куш мўндырк.
Йўр лийын пўртылат адак
Шергылтараш кундемым кўдынъ.

Орью, Орью, мый ончыкет
Сукен шинчам, ноен толмеке,
Ўяк-мўяк яндар вўдет
Лыпландара изи шўмемым.

Миклай Садовин

26.09.1946 ийыште Шуньга ялеш шочын.
Чылажымат шке семынже ышташ
тунемше айдеме.

Йоча да самырык жапше неле лийын.
Шуко икшыван йорло ешын эргыже, йоча
пöртла гоч эртен, но эре шулдыранше
кумылан лийын. Лениногорский (Татарий)
педтехникум деч вара – черчений да
рисований туныктышо. Озан олесе
университет (1981) деч вара – журналист.
Сулен налме канышыш лекмекше
Татарстанысе Лениногорск олесе «За нефть»
газетыште пашам ыштен.

Тунамак чон шонымо семын возен. Возен
лирический шонкалымашым, почеламутым.
Чон почмо шонкалымашше кугу да келге
улыт.

Миклай Садовин (шкенжым тыге веле
манеш) – икмыняр книган авторжо: «Осеннее
танго», «Ромашкинские зори», «Видение», «В
калейдоскопе чувств» да молат.

В калейдоскопе чувств

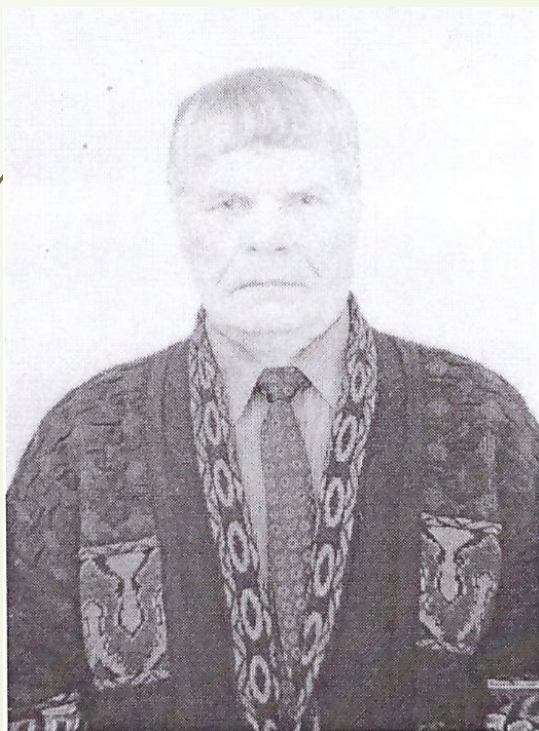
Помудрели мы к закату дня.
Нам эту мудрость бы – с утра.

Умывшись каплями росы,
Восхода солнца ждёт трава.
Только не даёт ей взмах косы
Блаженствовать во свете дня.

Добрым советам мудрый внимает,
Ошибки других не повторяет.
Глупец наставления прочь
отмечает,
На старые грабли вновь наступает.

Себя в жизни не жалел:
Стандартам соответствовать
всегда старался.
Возможно, в чём-то сел на мель,
Но, как индивидуум, в целом
состоялся.

Анатолий Александрович Новиков

1.10.1938 ийыште Кыдал Орью ялыште шочын.

Кугу Лумарий шымияш школ деч вара Марий-Турек ялозанлык техникумым тунем пытара да шочмо «Толмань» озанлыкыште ончыч ветеринарлан, вара ферме вуйлатышылан ышта.

1970-75-ше ийлаште Воронеж олесе университетыште шинчымашым нӧлта.

Журналист. Россий журналист ушемьн членже. 40 ий утла районысо «Ялысе увер» газетыште пашам ыштен.

Йоча поэт. Тӱн шотышто чонсескемжым икшыве-влаклан пӧлекла. Ныл книган авторжо:

«Ӱскырт киса» - 1982 ий;

«Изолыкышто» - 1988 ий;

«Ужар шикш» - 1992 ий;

«Вуйшӱдышан кенеж» - 2008 ий.

Лудшо-влаклан тыгак икмыняр повестьше да «Пӱркыт» романже палыме улыт. Романыште ял илыш ойыртемайтеш.

2005-ше ий гыч Россий Писатель ушем член.

Уржа-сорла

Парчалаж ден модеш уржавече
Ончалат – кумылетак ыра.
Конга тулла пелта кенеж кече,
Ал онган комбайн шырге мура.

Пеш тораш, кава тӱрыш, эсогыл,
Тасма гай шуйналтеш той кашта.
Чучеш: пуйто комбайн уржам огыл,
Кечыйолым тӱредын опта.

Егошин Борис Александрович

У Торъял район Күшыл Орью ялыште 1954 ийыште шочын.

Кугу Лумарий школым (1961-1969-ше ийла) келге шинчымаш дене тунем пытарымеке, Немда кыдалаш школышто да Марий пединститутышто (1971-1976-шо ийла) шинчымашым кумдан ден, тунамак сылнымут деке кумылангын.

Литературым туныктышо.

Институт деч вара районысо вуйлатыме түрлө пöлкалаште чулым улмыжым ончыктен. Тунамак почеламутым возен, «Марий Эл» да районысо «Ялысе увер» газетла дене пенгыде кылым кучен, корреспондент семын пашам ыштен. Районысо радио денат яндар йүкшö ятыр ий йонгалтын, түрлө увер дене калыкым палдарен шоген.

Кызыт Борис Александрович сулен налме канышыште.